

Liite 1

17.3.2022

JulkICT/Tietopolitiikka

Päivi Nerg

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS TIEDON HYÖDYNTÄMISEKSI JA AVAAMISEKSI

Periaatepäätös sisältää strategiset linjaukset tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi valtionhallinnossa. Periaatepäätös osaltaan toimeenpanee hallitusohjelman tietopoliittisia tavoitteita ja se on valmisteltu Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeessa.

Eduskunta hyväksyi vuonna 2019 valtioneuvoston selonteon tietopolitiikasta ja tekoälystä (VNS 7/2018 vp). Eduskunnan lausumat on huomioitu periaatepäätöksessä.

Tieto on strateginen voimavara. Se asettaa korkeita vaatimuksia tiedon suojaamiselle. Tiedon väärinkäyttöä tulee estää usein keinoin. Tiedon laatu ja monet muut tekijät nostavat sen arvoa ja käytettävyyttä. Periaatepäätöksen linjauksissa haetaan tavoitteiden välistä tasapainoa.

Valtionhallinnon tietovarannot ovat laajasti koko yhteiskunnan käytössä, mutta niiden käyttöä edelleen mahdollista lisätä. Tietovarannot muodostuvat paljolti kuntien ja yritysten tuottamasta tiedosta. Muita toimijoita kannustetaan soveltamaan linjauksia omissa toimissaan. He ovat osallistuneet linjausten muodostamiseen.

Periaatepäätöksen valmistelu

Periaatepäätös on valmisteltu täysin avoimesti eri sidosryhmiä ja asiantuntijoita osallistaen. Valmistelussa on lisäksi huomioitu mm. julkisen hallinnon strategia ja muut aihepiiriin liittyvät hallitusohjelmahankkeet.

Syksyn 2020 aikana järjestettiin kolme valmistelutilaisuutta. Yhteensä tilaisuuksiin osallistui yli 300 henkilöä. Tilaisuuksissa osallistujilla oli mahdollisuus tunnistaa ja ehdottaa tiedon hyödyntämisen ja avaamisen kehitystarpeita, ideoida strategisia tavoitteita sekä kommentoida tavoitteiden luonnosta. Valmistelutilaisuuksien jälkeen luonnos strategisista tavoitteista julkaistiin avoimesti verkossa, jossa siihen oli mahdollisuus antaa kommentteja.

Luonnos strategisista tavoitteista viimeisteltiin virkatyönä ja konsulttien avustuksella. Luonnos lähetettiin lausunnoille maaliskuussa 2021.

Periaatepäätöksen keskeiset tavoitteet

Tietopolitiikan voidaan katsoa olevan uudenlaista yhteiskuntapolitiikkaa. Se luo mahdollisuuksia sekä hyvinvoinnin että tuottavuuden parantamiseen. Ne voidaan otollisissa tilanteissa saavuttaa myös yhtä aikaa, kunhan molemmat tavoitteet huomioidaan toimintaa kehitettäessä. Kaikissa pienemmissä tai suuremmissa muutostilanteissa on pyrittävä huomioimaan tiedon hyödyntämisen luomat mahdollisuudet ja riskit. Kyse on tiedon tunnistamisesta ja uusista innovaatioista.

Digitalisaatiossa teknologia ja tieto yhdessä mahdollistavat muutokset. Hyvin hallittu ja tunnettu tieto luo pohjan, jonka päälle teknologialla rakennetaan uusia palveluita tai järjestetään toimintaa muuten uudella tavalla. Palveluiden sujuvoittaminen, tehokkuuden lisääminen tai automaatio nojaavat tietoon. Tähän periaatepäätökseen on kerätty toimia, jotka poistavat esteitä ja luovat uusia mahdollisuuksia.

Mahdollisuuksien lisäksi tiedon hyödyntämiseen liittyy riskejä. Henkilötietojen käsittelyssä on otettava huomioon tietosuojalainsäädännöstä johtuvat ja salassapitoa koskevat vaatimukset. Kaiken tiedon käsittelyn osalta tulee huolehtia tietoturvasta ja riskeihin varautumisesta. Riskit tulee minimoida parhaaseen käytettävissä olevaan tietämykseen ja osaamiseen nojautuen. Samalla pitää myös kehittää kyvykkyyttä reagoida uusiin ja yllättäviin tilanteisiin.

Strategiset tavoitteet on jaettu neljään eri teemakokonaisuuteen: 1) Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö, 2) strategia ja toiminta, 3) tiedon hallinta ja 4) mahdollistajat. Kunkin teeman alla on kuvattu teemaan liittyvät strategiset tavoitteet. Kukin strateginen tavoite sisältää päätavoitteen ja sitä tukevat alatavoitteet sekä tavoitteen toteutumisella tavoitellut pitkän aikavälin vaikutukset.

Periaatepäätöksen toimeenpano

Toimeenpanon tueksi on laadittu ensimmäinen versio toimenpiteiden tiekartasta. Tiekartassa huomioidaan tavoitteiden toimeenpanon vaatimien toimien luonne. Osa tavoitteista vaatii kansallisia ratkaisuja. Osa on kunkin organisaation omassa toimivallassa ja omalla vastuulla. Myös aikataulussa tulee olemaan merkittävää vaihtelua. Osaa tavoitteista toimeenpannaan jo hankkeissa. Osa vaatii erillistä valmistelua. Tavoitteena on laatia toimet viiden vuoden ajalle. Sen jälkeen on syytä tehdä uudelleenarviointi. Tiekartan valmistelu käynnistyy valtiovarainministeriön toimesta, mutta tiekartan tarkemmasta valmistelusta, käsittelystä ja muista menettelyistä sovitaan erikseen periaatepäätöksen pohjalta.